

Lielisks, daudzslāņains, noslēpumiem caurvīts kriminālromāns! “Kā nomedīt lāci” neatvairāmi savanģo lasītāju, piedāvājot nežēlīgi atklātu, gandrīz fiziski sajūtamu aprakstītā laika portretējumu. Izcils literārs baudījums.

V.G., Zviedrija

Līdzīgi kā romānā “Rozes vārds”, arī Mikaela Niemi darba “Kā nomedīt lāci” centrā ir aizkustinošs, neierasts un pārsteidzošs mīlas stāsts. Tomēr pretēji Eko zviedru rakstnieks Niemi nesa-
grauj visu savā ceļā, viņš ir vienkāršs daiļamatnieks, kurš lutina mūs ar aprīnojamu, strauju trilleri, apgriežot kājām gaisā visas mūsu iedomas un aizdomas.

L'ECHO, Beļģija

Mikaels Niemi ir uzrakstījis romānu, kas vienlaikus ir slepkavības mistērija un aizraujošs pētījums par briesmām, kuras rada noslēgta, iekšēji vērsta kopiena.

Le Monde des Livres, Francija

“Kā nomedīt lāci” ir gan aizraujošs, gan izglītojošs romāns; tajā darbojas vairāki vēsturiski tēli no Lestadiusa laika, un noslēpumainās slepkavības saista lasītāja uzmanību visas grāmatas garumā. Mikaela Niemi ir radījis patiesi spēcīgu un saistošu stāstu.

Weekendavisen, Zviedrija

Mikaela Niemi “Kā nomedīt lāci” sniedz dubultu prieku. Lasītājs, pirmkārt, piedzīvo īstu krimināldetektīva baudījumu līdz ar Lestadiusu un Jusi, risinot noslēpumainu noziegumu mistēriju. Otrkārt, tiekam pārcelti mums svešā, nezināmā laikā – valdzošā pasaulē, kas vienlaikus ir gan brutāla, gan skaista. Dabas ainavu un gadalaiku apraksti liek ilgoties pēc laika mašīnas un iespējas ceļot laikā... Tieši šāda sajūta rodas, kad ir izlasīts romāns “Kā nomedīt lāci”, it kā pasaule būtu kļuvusi nedaudz lielāka...

Politiken, Dānija

MIKAEL NIEMI

KOKA BJÖRN

MĪKAELS NIEMĪ
KĀ
NOMEDĪT
LĀCĪ

No zviedru valodas tulkojusi
Dace Deniņa

821.113.6-31

Ni 490

Mikael Niemi
KOKA BJÖRN

Copyright © Mikael Niemi, 2017

By agreement with Hedlund Literary Agency and Banke, Goumen & Smirnova
Literary Agency, Sweden.

Cover Design © Raphaëlle Faguer

**Šī tulkojuma izmaksas palīdzēja segt Zviedrijas Mākslas padomes
piesūķirtā subsīdija, pateicamies par atbalstu.**

Mīkaels Niemi
KĀ NOMEDĪT LĀCI

Apgāda Zvaigzne ABC vadītāja VIJA KILBLOKA

Projektu vadītāja *Una Orinska*

Redaktore *Iveta Polkmane*

Korektore *Diāna Graudiņa*

Mākslinieciskā redaktore *Inguna Kļava Švanka*

Vāka dizainu adaptējusi *Ilze Isaka*

Maketētāja *Dace Polkmane*

Apgāds Zvaigzne ABC, SIA, K. Valdemāra ielā 6,

Rīgā, LV-1010. Red. nr. T-731.

Jelgavas tipogrāfija

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums. Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā. Saskaņā ar Autortiesību likuma 69.¹ pantu persona ir arī mantiski atbildīga par visiem zaudējumiem un morālo kaitējumu, kuru tā radījusi ar autortiesību pārkāpšanu.

© Tulkojums latviešu valodā, Dace Deniņa, 2022

© Mākslinieciskais noformējums, literārā apdare, izdevums latviešu valodā,

Apgāds Zvaigzne ABC, 2022

ISBN 978-9934-31-011-9

Kengisa, 1852

I

*Mežā es sēžu,
dzejoju vārsmu,
meitene mana
priecīgi dzied.
Sirsniņā tavā
ieklūt es ceru,
mīlas sāpes
tu dabūsi just.*

1

ES PAMOSTOS PILNĪGĀ KLUSUMĀ. Pasaule gaida, ka to radīs. Mani ieskauj tumsa un debesis. Es guļu, manas acis kā akas pievērstas Visumam, bet tur nav nekā, pat gaisa ne. Šajā klusumā mans krūškurvis sāk drebēt un trīsēt. Grūdieni kļūst spēcīgāki, tur iekšā kaut kas aug un draud izlauzties. Manas ribas paveras kā būra restes. Es nespēju neko darīt. Tikai padoties šim briesmīgajam spēkam, gluži kā bērns, kas rāpo pa zemi saniknota tēva priekšā. Nekad nevar zināt, kur trāpīs nākamais sitiens. Un es esmu šis bērns. Es esmu šis tēvs.

Pirms pasaule ir paspējusi tapt radīta, es izsteidzos rītausmā. Uz muguras nesu savu kontu – lūku mugursomu, bet rokā – pašdarināto cirvi. Apstājies gabaliņu no zemās kūts, es patveros mežmalā. Izliekos aizņemts ar savām drēbēm, ja nu kāds mani ieraudzītu un sāktu brīnīties; es atkal un atkal sasienu kurpes aukliņu, izlasu no cepures neredzamas utis un izliekos, ka izpurinu tās skudru pūžņa skābēs. Visu laiku šķielēju uz pagalmu. No namiņa krāsns paceļas rīta pirmie dūmi, norādot, ka mājas ļaudis ir piecēlušies.

Un tad ārā iznāk viņa. Viņas rokās šūpojas tukši spaņņi. Lakatiņš rītausmā spīd balts kā ziemas irbe, seja ir gaismas aplis ar skaidrām acīm un tumšām uzacīm. Es iztēlojos mīkstos vaigus un mazās, rožainās lūpas, kas klusi dzied, dungojot maigus vārdus. Lopi ieklausās un gaidpilni mauj ar pierietējušiem rīta tesmeņiem, kad viņa atver smagās kūts durvis un ieslīd iekšā. Viss notiek tik steidzīgi, krietni par ātru. Es cenšos saasināt maņas, lai saglabātu šo ainu sevī un varētu atsaukt to atkal un atkal. Bet ar to tik un tā nepietiek, man jāredz viņa arī rīt. Viņas līganie gurni zem priekšauta, krūšu maigais apaļums, roka, kas

satver kūts durvju aizšaujamo. Es pielavos tuvāk, tipinu pār pagalmu gandrīz kā zaglis, bet pie durvīm apstājos. Tad ļauju savai plaukstai aptvert rokturi. Mana raupjā, dzīslainā roka, kur tikko pieskārusies viņas mazā un maigā. Viņas pirksti, kas iekšā aptver lielus govus pupus, liekot baltiem stariem strūklot piena spannī. Mirkli es pavelku rokturi, it kā grasītos iet iekšā, bet tūlīt pagriežos un steidzos prom bailēs, ka mani kāds būs ieraudzījis. Taču plaukstā es to glabāju visu atlikušo dienas daļu. Viņas ādas siltumu.

2

KAD PIENĀK MALTĪTES LAIKS, es vienmēr nogaidu līdz pēdējam. Paslēpjos kaktā, kamēr prāvesta kundze uzliek uz galda smago biezputras grāpi. Tas kūp un no ārpuses ir melns kā nāve, it kā būtu izcelts tieši no elles liesmām. Taču iekšpusē biezputra ir gaiša un zeltaina, mazliet graudaina un krēmīga, aplipusi ap koka karoti. Brita Kajsas maisa to ar platu koka lāpstiņu, viņa ierokas līdz pat dibenam un tad atkal izceļ lāpstiņu augšā, pār-rauj plāno plēvīti, kas nogūlusi pa virsu, un katru namiņa kaktu piepilda siena un ziedputekšņu smarža. Bērni un kalpi sēž un gaida, es redzu viņu bālās sejas, klusu izsalkuma mūri. Ar skarbu izteiksmi Brita Kajsas satver bļodiņas un ieliek pa lielai karotei vecākajiem un mazākus pikučus jaunākajiem, viņa dod putru kalpiem un ciemiņiem, kas te iegriezušies, visi dabū savu daļu. Tad galvas noliekst un pirksti savijas virs galda. Prāvests nogaida, līdz visi apkļusuši, tad arī viņš noliec galvu un sirsnīgi pateicas par mūsu dienišķo maizi. Pēc tam visi ēd klusumā. Dzird tikai čāpstināšanu, un pa brīdim kāds nolaiza karoti. Vecākie grib vēl un dabū arī. Tiek laužta maize, un veikliem pirkstiem ēd aukstu vārītu līdaku, rindojojot asakas uz galda kā spožas adatas. Kad visi ir jau gandrīz paēduši, namamāte uzmet skatienu kaktam, kur sēžu es.

- Nāc tu arī paēst.
- Gan jau.
- Nu nāc pie galda. Dodiet Jusi vietu, bērni.
- Es varu pagaidīt.

Redzu, ka arī saimnieks pagriežas. Viņa skatiens ir stiklains, es tajā redzu sāpes, viņš cenšas tās noslēpt. Ar strupu galvas mājieni viņš liek man aizšļūkt pie galda. Es pastiepu uz priekšu

savu kausu, ko pats reiz izgribu Karesuando, tas ir nācis man līdzī visu dzīvi, sākumā balts kā pupabērna āda, bet ar laiku samelnējis no saules, sāls un skalošanas tūkstošos ūdeņu. Es sajūtu smagumu, kad saimniece iztukšo savu pavārnīcu, un redzu, kā viņa noskrāpē grāpja malas, lai iegrabtu vairāk, taču es jau esmu atgriezies savā kaktā, sakrustotām kājām uz grīdas. Es ātri apriju pēc graudiem garšojošo biezputru, kas paguvusi atdzist un tagad nav siltāka par manu muti. Jūtu, kā tā noslīd caur rīkli un to apņēmu mani māgas muskuļi. Tur tā pārvēršas spēkā un siltumā, kas palīdz man dzīvot. Es mēdzu ēst kā suns – kāri un modri.

– Nāc un apņēmu vēl, – saimniece mudina.

Taču viņa zina, ka es nenākšu. Es ēdu tikai vienu reizi. Paņēmu to, kas man iedalīts, nekad vairāk.

Kauss ir tukšs. Es ar īkšķa spilventiņu nobraucu pār izliekto sieniņu un nolaizu, es sūcu un laizu, līdz trauks ir izmazgāts tīrs. Tas mīksti ieslīd man kabatā. Šis kauss dod man ēdienu, pievelk visu ēdamo, ko vien izdodas atrast. Tik daudz reižu es, izbadējies un gurdens, esmu teju vai ļimis. Taču, kad izvelku kausu, tajā uzrodas zivs galva. Vai ziemeļbrieža asinis. Vai sasalušas ogas no kalna nogāzes. Lūk, tā. Un es ēdu un atgūstu spēkus. Pietiekami, lai pārceistu dienu. Tas ir viss, uz ko es ceru, tieši tā esmu ticis uz priekšu. Tieši tāpēc sēžu uz grīdas. Es nekad nelaužos uz priekšu un neprasu, neķeru kā krauklis un nešņācu kā āmrija. Labāk paeju nost. Ja neviens mani neierauga, es palieku starp ēnām. Taču saimniece mani redz. Es neko neprasu, tomēr viņa pasniedz. Viņas strupā laipnība, tādas pašas rūpes kā par visām radībām, vienalga, govīm vai suņiem. Visam, kas dzīvs, ir jādzīvo. Apmēram tā.

Es varu pazust jebkurā brīdī. Tāda ir klaidoņa dzīve. Tagad esmu šeit, bet nākamajā mirklī jau citur. Es pieceļos kājās, satveru mugursomu un eju. Tas ir viss. Ja cilvēks ir nabags, viņš var tā dzīvot. Visu, kas man pieder, es nesu sev līdzī. Drēbes mugurā,

nazis aiz jostas. Krams un kauss, raga karote, sāls maisiņš. Viss kopā tas nesver gandrīz neko. Esmu viegls un ātrs: pirms kāds pamana manu prombūtni, es jau esmu nākamajā ielejā. Aiz manis nepaliek pēdu. Ne vairāk kā aiz zvēra. Manas kājas min zāli un sūnu, kas tūdaļ atkal paceļas. Kad aizkuru uguni, es izmantoju vecas ugunskura vietas, mani pelni nonāk uz citu pelniem un tādā veidā kļūst neredzami. Savas vajadzības es nokārtoju mežā: paceļu augšup velēnu un pēc tam nolieku to atpakaļ. Nākamais klejotājs var spert tur kāju, neko nemanīdams, tikai lapsa uzošņā vieglu cilvēka smaržu. Ziemās es velku savas slēpju sliedes pār sniega segas maigo debesi, lidoju pāris olekšu augstumā virs zemes, bet, kad pienāk pavasaris, visi mani nūju nospiedumi izkūst. Cilvēks var tā dzīvot – nerausdams un nesa-
graudams. It kā viņš nemaz nepastāvētu. Būtu līdzīgs mežam, vasaras lapotnēm un rudens salmiem, ziemas vidus sniegam un neskaitāmajiem pumpuriem, kas izšķīļas pavasara saulē. Un reiz viņš pazudīs, it kā viņa te nekad nebūtu bijis.

3

MANS MEISTARS MOKĀS. Redzu, kā viņa lūpas savelkas kram-pjos, sūc un čāpstina, cīnoties ap vārdiem, kas negrib piedzimt. Viņa ienaidnieki laužas aizvien tuvāk, ne dienas nepaiet bez jau-niem uzbrukumiem un izsmiekla. Un viņa vienīgā aizstāvība ir spalva. Pret zobeniem un rungām viņš paceļ savu spalvu, taču vārdi negrib nākt. Katru reizi man gribas sev iesist, stipri iekniebt, lai atbrīvotu viņu. Jebko, lai tikai ielaistu viņā gaismu. Viņš varētu būt mans tēvs. Tā es par viņu domāju, taču reiz, kad to pieminēju, viņš sadusmojās. Meistara vaigs piesarka un novērsās. Es noslīgstu uz lupatu paklājiņa kā suns. Uzticami gaidu, varu gulēt tur ar degunu ķepā stundu pēc stundas, gatavs kuru katru mirkli viņam sekot.

Viņa pieri ir iezīmējuši domāšanas gadi. Tā ir netīra, var-būt no tabakas sulas, varbūt no lampas degļa sodrējiem. Mati ir gari un nokarājas taukainās lēkšķēs, brīžiem viņš tās aiztrauc sāņus kā zarus mežā. Vientuļš viņš lauž sev ceļu caur ēnām un aizaugušiem dumbrājiem, kur pirms viņa neviens nav gājis. Tomēr pavisam viens viņš nav. Es sekoju viņam klusumā, eju ar degunu viņa pēdās, sekoju uzliekto purngalu darvotajai ādai, apavu sienu odures čaukstoņai, bikšu staru miklajai vilnai. Viņš soļo tālāk caur nepazīstamo ainavu, bet es tur esmu visu laiku. Mans vēders ir tukšs, taču es nežēlojos. Sekoju gluži kā ēna, pielipis viņam pie papēžiem.

Vienā no saviem klejojumiem mēs apmetāties pie auksta avota. Kamēr mēs veldzējām slāpes, viņš domīgi pētīja mani no sāniem.

– Kā var kļūt par labu cilvēku? – viņš pēdīgi vaicāja.

Man nebija atbildes.

– Kā kļūst labs, Jusi? – viņš uzstāja. – Ko nozīmē būt labam cilvēkam?

– Nezinu, – es izstomīju.

Meistars turpināja skatīties uz mani, viņš izstaroja stipru gaismu, pat karstumu.

– Bet palūko uz mums abiem, Jusi! Palūko uz sevi un mani! Kā tu teiktu – kurš no mums abiem ir labs?

– Mans meistars.

– Nesaki man “meistars”, kad esam mežā.

– Es domāju... prāvests.

– Un kāpēc?

– Tāpēc, ka prāvests ir mācītājs. Jūs dodat mums Dieva vārdu, jūs varat sniegt grēku piedošanu no Tā Kunga.

– Tas ir mans amats. Vai tikai amats var padarīt cilvēku labu? Vai tad ļaunu mācītāju nav?

– Nē, nē, neko tādu es nespētu iedomāties.

– Mācītājus, kas žūpo. Nododas maucībai. Sadauza savu sievu zilu. Es tiešām esmu tādus saticis.

Es neatbildēju. Nikni raudzījās uz kūpošo piepi, kam mēs ļāvām gruzdēt, lai atvairītos no odu bariem.

– Palūko pats uz sevi, Jusi. Tu nerij. Tu nežūpo.

– Bet tas ir tāpēc, ka esmu nabags.

– Tu nelielies. Ja kaut ko piedāvā, tu nāc pats pēdējais, ja kāds tevi slavē, tu to atvairi.

– Es to nedaru, prāvest, es tikai...

– Bieži es pat nemanu, ka tu esi kopā ar mani. Man jāpagriežas un jāierauga tevi, lai būtu drošs. Tu esi tik kluss, ka pazūdi. Kā gan tad cilvēks var būt ļauns?

– Bet prāvests dara daudz laba.

– Vai tas nāk no Dieva, Jusi? Padomā par to, padomā! Varbūt tikai godkāres velns čukst man ausī? Vilina ar pasaules slavu un cildinājumu. Kad nomiršu, es ceru, ka ļaudis mani atcerēsies kā vienu no lielajiem. Bet tevi, Jusi, aizslaucīs kā ēnu, kuras nekad nav bijis.

- Esmu apmierināts ar savu daļu.
- Vai patiesi tā ir?
- Mhm.
- Lūk, tieši tas padara tevi labu. Tu esi pats laipnākais un jaukākais, ko esmu sastapis.
- Nē, prāvest...
- Jā, esi gan, Jusi. Bet paga! Kā tur ir? Vai tu līdz ar to kļūsti par labu cilvēku?
- Nedomāju gan.
- Jā, varbūt tu tikai seko savai dabai. Mēs ar tevi būtībā esam ļoti atšķirīgi. Un tieši tāpēc es mūs abus tik bieži salīdzinu. Kurš no mums iet pa taisno ceļu? Kā īsti ir jādzīvo? Es daru daudz laba, tas tiesa. Taču nodaru arī postu, sagādāju sev ienaidniekus, ievainoju savus pretiniekus un uzminu tiem ar kāju. Bet tu visiem pagriez otru vaigu.
- Viņš redzēja, ka gribu iebilst, un pacēla roku.
- Pagaidi, Jusi. Vai tas padara tevi labu? Vai tā Radītājs to ir domājis?
- Es ilgi vēroju dunduru, kas klejoja pa viņa bikšu staru ar spīdīgām, zaļi mirdzošām acīm. Tas veltīgi centās iedzelt caur audumu.
- Es iemācīju tev lasīt, Jusi. Tu palienē manas grāmatas, tu attisties. Es redzu, ka tu domā, bet ko tu dari ar savām domām? Ja kāds nostājas pret tevi, tu izvairies, vienkārši paņem savu somu un dodies prom. Tu bēdz uz ziemeļiem, uz kalniem. Vai tā mums jāsastop pasaules muļķība? Padomā par to, Jusi. Vai tu dari pareizi, nekad necīnīdamies pretī?
- Es – nožēlojams tārps un klaidonis.
- Prāvests nespēja apspiest smaīdu, kad es citēju viņa iemīļotāko psalmu.
- Tu esi vērotājs, Jusi. Es to esmu pamanījis, tu pēti pasauli sev apkārt, vai ne?
- Jā, bet...
- Tu gribi saprast, kā pasaule un cilvēki ir iekārtoti. Bet vai tu lieto savu talantu? Tāds ir mans jautājums, Jusi. Ko tu dari, lai apkarotu pasaules ļaunumu?

Es neko nespēju atbildēt. Mana rīkle aizžņaudzās, es jutos nepatiesi apvainots, man gribējās aizskriet prom un viņu pamest. Ar savām žigļajām kājām es drīz vien vairs nebūtu sasniedzamā attālumā. Viņš redzēja manas mokas. Paliecās tuvāk un uzlika savu roku manējai, noturēdams mani turpat. Viņš piesēja stiepli manam spārnam, it kā es būtu neprātīgi spārnus plivinošs zvirbulis.

Tieši prāvests iemācīja mani redzēt. Iemācīja, ka pasauli ap sevi var mainīt ar skatienu vien. Visu savu bērniību es biju klīdis caur kalnu ielejām un bērzu birzīm, šķērsojis priežu mežus un bridis pār šūpīgiem purviem. Šī bija mana ainava, es to pārzināju kā savu kabatu, šo neauglīgo ziemeļu zemi ar akmeņainajiem upju krastiem un izvītām zvēru takām.

Un tomēr nebiju redzējis gandrīz neko.

Es atceros, kā prāvests paņēma mani līdzī vienā no savām “ekspedīcijām”. Mana mugursoma bija pilna ar ēdienu, zīmēšanas rīkiem un biezu, pelēku papīru, un mēs pieveicām krietnu gabalu. Uz vakarpusi mēs ierīkojām apmetni, *lehto*, koku pudurī, ko ieskāva slapja mozaīkveida dumbrāju ainava. Abi bijām noguruši, es iekūru uguni un sāku gatavot mūsu nometni naktij. Viņš salauza sausiņus un sagrieza kaltētu gaļu šaurās strēmelītēs, kamēr mēs atguvām spēkus uz egļu zariem. Odi sīca un dzēla. Prāvests piedāvāja man darvas eļļu, taču es noplēsu no kāda stublāja sauju skujām līdzīgu lapiņu, samaidzīju tās un ieberzēju plaukstu locītavās. Tās asi smaržoja, un kukaiņi atstājās.

– Purva vaivariņš, – viņš sacīja.

– Ko?

– Augs, ar kuru tu ierīvējies. *Ledum palustre*.

– *Ledum...?* – es nomurmināju.

Prāvests piecēlās kājās ar sajūsminātu izteiksmi sejā.

– Seko man!

Mēs atstājām savas somas apmetnes vietā. Priedājs beidzās, un drīz sausā zeme pārgāja slapjā, liganā purvā. Es jutu, kā viņš

aizraujas un pieliek soli, kakls nolīka, bet skatiens šaudījās uz visām pusēm.

– Es tik sen jau vēlējos apciemot šo augu dārzu, – viņš sacīja.
– Un nu beidzot stāvu šīs bagātības priekšā.

Es skatījos. Tas bija purvs. Plašs un slapjš.

– Ko tu redzi, Jusi?

– Neko.

Prāvests pagriezās un viegli pasmaidīja.

– Neko? Un viss šis?

– Zāle.

– Nē, Jusi. Tā nav zāle. Tie ir grīšļi.

– Ak tā, grīšļi. Jā, tad es redzu grīšļus.

Viņš dziļi ievilka elpu un pagriezās pret dumbbrāju. Es sapratu, ka mums jādodas turp. Bija jūlija sākums, un ūdens joprojām stāvēja augstu. Mēs bijām saģērbusies drēbēs, kas nosedza visu augumu, un aptinām ap kaklu lakatus, lai pasargātos no miesu ēdošo kukaiņu mākoņiem, kas izšķīlās katrā peļķē.

– No šī punkta es redzu vairāk nekā desmit sugu, Jusi. Tagad es runāju tikai par grīšļiem. Un tālāk vītoli, šī noslēpumainā ģints. Vai tu ievēroji cik daudz te dažādu sugu? Tu tās redzi?

– Nē.

– Un paskaties tur! Tās mēs tuvāk izpētīsim rīt. Re, kā tās spīd!

– Vai prāvests domā tos ziedus?

– Orhidejas, Jusi. Orhidejas šeit, mūsu neauglīgajā ziemeļu zemē. Rau, tieši tev priekšā!

Es nolaidu skatienu. Man pie kājām slējās neliels stublājs, es biju to gandrīz saminis.

– Skaties uzmanīgi, Jusi, pieliecies. *Orchis*. Zieds ir neregulārs, sešas ziedlapas ar lūpu.

Stublājs bija nosēts ar šiem tumši rožainajiem ziediem. Prāvests uzmanīgi turēja kātu, es biju spiests nomesties ceļos slāpjumā, lai to kārtīgi apskatītu.

– Tuvāk, Jusi, tuvāk. Un pasmaržo!

Es pieliku nāsis pavisam tuvu klāt un ievilku elpu. Tur uzvilnija un pazuda vāra, tik tikko samanāma saldme.

– Tu juti? Tu kaut ko sajuti?

– Jā...

– Domāju, ka tā smaržo Dievs.

Tur, kur agrāk bija redzējis tikai kokus, zāli un sūnas, tagad es sastapu tūkstošveidīgu pārpilnību. Lai kurp pavērstu skatienu, visur gaidīja jauni atklājumi. Un visu varēja nosaukt vārdā, iešķirot to lappusē Dieva milzīgajā enciklopēdijā. Bija brīnumaini vērot, cik daudzveidīgs var būt katrs mazais augs. Stikla lupā atklāt, ka stublāju sedz mazi, sudraboti matiņi, ka lapas mala ir zāgveida, viļņaina vai adataina un ka šīs iezīmes nav nejaušas, bet radībā pieder katra savai sugai.

Prāvests paskaidroja, ka visi augi ir iedalīti dzimtās un ģintīs. Ka viendīgļlapjiem lapās ir paralēlas dzīslas kā zālei vai liliņām. Bet divdīgļlapjiem ir vidus stīga, no kuras izstaro sānu dzīslas kā bērzu lapām. Kāpēc daži augi dižojas ar krāšņiem ziediem kā ūdensrozes kronis vai ugunspuķes lāpa? Tos apaugļo kukaiņi. Bet citi ziedi ir tik tikko saredzami, kā melnalkšņu vai zāles pelēkie un zaļgie ziediņi, kas izplata putekšņu mākoņus ar vēja palīdzību. Ziedus ar četrām ziedlapām sauca par *Cruciferae*, slotiņai līdzīgos – par *Umbelliferae*, un bija arī kurvišveidīgie un zirņu sugas ar tauriņam līdzīgu uzbūvi. Prāvests varēja apstāties apbrīnā, ieraudzījis bagātīgi ziedošu purvu, un nopūsties žēlabās, ka dzīve ir par īsu, pārāk skopa, lai varētu to visu aptvert. Pēc tam viņš noslīga ceļos un izņēma lupu, lai apskatītu sīku pirksta garuma stublāju, ko bija pamanījis lejā.

Tieši meistars iemācīja man atmiņas noslēpumu. Zināšanas vislabāk nostiprinās caur acīm. Kad tu uzduries augam, kuru nekad iepriekš neesi redzējis, vispirms apej apkārt un aplūko to no visām pusēm. Pēc tam noliecies un smalki izpēti visas lapu daļas, stublāja formu, kauslapas, ziedputekšņu krāsu, itin visu sīki jo sīki. Tādā veidā bilde saglabājas tevī. Un nākamajā

reizē, kad to sastapsi, kaut vai pēc desmit gadiem, tevī pamodīsies atpazīšanas prieks. Grūtāk ir ar vārdiem, visu to latīnisko, tur es liku lietā iekalšanu. Kad dabūju dzirdēt, ka balti putojošo vīgriezi sauc *Filipendula ulmaria*, es centos atkārtot to sevī desmitiem, pat simtiem reižu, un tomēr vārds varēja būt zudis jau pēc dažām stundām.

Pēc daudziem klejojumiem kopā ar prāvestu es patiešām sāku redzēt citādi. Augi un koki kļuva par maniem draugiem, par indivīdiem, ko iemācījos pazīt kā dzīvas būtnes. “Ak, te tu stāvi un priecājies par sauli? Un tur tev ir brālis un māsa.” Kad pienāca vasara, es sajutu atkalredzēšanās prieku, gribēju satikt katru zālīti un zināju, kad tā ziedēs. Tieši tāpēc, ka augi kļuva labi pazīstami, mans skatiens sāka ievērot visu, kas atšķirās. Slapja eglu meža vidū es varēju sastapt kaut ko jaunu un nepazīstamu. Agrāk es būtu tam uzkāpis, par to īpaši nedomādams, bet tagad apstājos un norādīju. Prāvests priecīgi māja ar galvu.

– *Corallorhiza trifida*, – viņš sacīja. – Trejdaivu koraļlsakne. Neierasta šeit, ziemēļos. Malacis, Jusi!

Uzslava nokaitēja man vaigus. Es ātri pieliecos un, pazinis tipisko orhidejas formu ar sešām lapām un lūpas īpašo veidolu, sāku atkārtot: *Corallorhiza trifida*, *Corallorhiza trifida*...

Drīz arī viņa kļūs par manu draugu.